

МУСІЙЧУК В. М.

студентка 4 курсу спеціальності правознавство ЖНАЕУ, м. Житомир,
Україна

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ НЕЗАКОННОГО ВИДОБУВАННЯ БУРШТИНУ-СИРЦЮ

Кількість екологічних злочинів, пов'язаних із порушенням правил охорони або використання надр, постійно збільшується. Негативно впливає на стан боротьби з вказаними злочинами і відсутність відповідної окремої

криміналістичної методики, структурним елементом якої є криміналістична характеристика даного виду злочинів.

Суттєве місце в криміналістичній характеристиці порушень правил охорони або використання надр посідають типові способи їх учинення. Криміналістичне розуміння способу вчинення злочину тісно взаємопов'язане з кримінально-правовим. Порушення правил охорони або використання надр можуть бути вчинені як шляхом активних дій, так і бездіяльності. Проте, незаконне видобування корисних копалин вчиняється тільки шляхом активних дій.

Залежно від виду природокористування слід розрізняти: способи порушення встановлених правил охорони надр, способи порушення правил використання надр, а також способи незаконного видобування корисних копалин загальнодержавного значення. Оскільки незаконне видобування корисних копалин вчиняється шляхом активних дій, то специфіка способу даного злочину полягає у способі його підготовки, способі вчинення і способі приховування слідів.

До підготовки незаконного видобування корисних копалин слід віднести активні дії, спрямовані на забезпечення можливості виконання задуманого злочину, такі як: визначення предмета посягання; підбір місця скоєння злочину; підбір співучасників та розподіл між ними ролей; підбір знарядь учинення злочину та перевірка їх технічної готовності; підкуп працівників, що здійснюють державний контроль та нагляд за використанням і охороною надр, представників органів місцевої влади[1].

Приховування таких злочинів полягає у прихованні чи знищенні засобів вчинення злочинного правопорушення, предмета злочину, продуктів його переробки; підготовці алібі; збуту добутих природних ресурсів. Збут незаконно добутого здійснюється шляхом продажу чи оплатної передачі «випадковим» покупцям або за спеціальним замовленням, чи суб'єктам господарювання, яке передбачає собою або одноразовий збут у великих розмірах, або збут невеликими партіями протягом тривалого часу.

Аналіз матеріалів слідчої та судової практики свідчить, що видобування корисних копалин відбувається відкритим та підземним способом[2]. Під відкритим способом незаконного видобування корисних копалин розуміють вилучення їх з верхніх пластів залягання (з кар'єрів, з копальні). Підземний спосіб незаконного видобування корисних копалин вказує на вилучення їх з родовищ, крім з поверхні землі, шляхом викачування, побудови шахт, копалень.

Видобування корисних копалин вчиняється з прямим умислом. За особливостями засобів учинення порушень правил охорони або використання надр спосіб може бути простим, складним і небезпечним. Простий спосіб полягає у вилученні корисних копалин з родовищ за допомогою найпростіших знарядь праці: кирки, лопати, металевих тичок, компресора, лебідки тощо. Складний спосіб видобування корисних копалин має місце, коли їх злочинці вилучають із родовищ за допомогою складних механізмів, зокрема: технологічних установок (бурове устаткування, мотопомпи, електричні насоси тощо), спеціальної техніки (бульдозерів, екскаваторів, гужового транспорту тощо). Треба зазначити, що в деяких випадках способи незаконного видобування корисних копалин та способи

законного їх видобування співпадають. Відрізняються вони лише в оформленні дозволів. Незаконне видобування корисних копалин відбувається без належним чином оформленого дозволу (акту) про надання гірничого відводу або з відхиленням від умов, зазначених у цьому документі. Під небезпечним способом розуміється вчинення порушень правил охорони або використання надр шляхом застосування вибухових речовин та механізмів (шляхом вибуху), шляхом підпалу чи іншими загально небезпечними способами.

Розроблення бурштинових руд родовищ України може проводитися відкритим способом – екскаваторно-транспортним методом. Збагачення руд виконується методом промивання на металевих ситах (грохотах). Пісок і глина змиваються водою, а шматочки бурштину вибираються й надсилаються на сортування та подальше використання [3].

Також незаконний видобуток бурштину-сирцю здійснюється місцевим населенням Рівненської області та Житомирської області з використанням водяних pomp шляхом вимивання породи з товщі ґрунту (до 10 метрів вглиб). До ймовірного місця залягання підганяють компресор і мотопомпу. Остання складається з двигуна й пожежного насоса. Під великим напором води в це місце ллють воду. Утворюється яма, через яку легший за воду бурштин виштовхується нагору. Цей спосіб видобування можна віднести до складних підземних. Цю технологію браконьєри за мінералами перейняли у своїх «колег» з Польщі. Нововведення дозволяє без великого ризику для життя за короткий проміжок часу намити значну кількість коштовних камінців. Порушення норм природоресурсного законодавства, не виконання визначених ними приписів тягне за собою застосування заходів юридичної відповідальності. Юридична відповідальність є одним з основних елементів правового забезпечення раціонального використання природних ресурсів [4, с. 28].

Сьогодні ліс і дороги рівненського Полісся перетворилися на глибокі провалля. Рекультивацію розкопаних ділянок ніхто не проводить. Так, щороку внаслідок незаконного видобутку бурштину знищуються десятки гектарів лісових масивів та земельних угідь. А відсутність належного законодавства призвела до того, що унікальні корисні копалини (Польська Академія наук у Варшаві та Музей Землі, дослідивши бурштину-сукциніти Клесівського родовища, визнали унікальність їх світлих жовто-зелених різновидів, підтвердивши свій висновок відповідним сертифікатом) розкрадаються.

Список використаних джерел:

1. Завгородня Г. В. Криміналістична класифікація способів злочинних порушень правил охорони або використання надр // Право і безпека. – 2012. – № 2. – С. 44.

2. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довілля : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 р. № 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0017700-04>

3. Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ бурштину: Наказ Державної комісії України по запасах родовищ корисних копалин від 10 лютого

2003 р. // Офіційний вісник України від 14.03.2003 — 2003 р., № 9, стор. 256, стаття 427, код акту 24585/2003.

4. Юридична відповідальність за порушення природоресурсного законодавства України : монографія / О. Б. Німко, Н. В. Бондарчук, Р. Д. Ляшенко [та ін.] ; під заг. ред. О. Б. Німко. – Житомир : ЖНАЕУ, 2016. – 208 с.